

Slovenskej ekonomike hrozí pre vysoké ceny energií kolaps. Slovensko kupuje elektrinu za 500 eur, hoci ju predáva za 100

- CZ24 News | 30. září 2022

SLOVENSKO: Slovenské elektrárne varujú, že prípadné spustenie plánu B poženie firmu do krachu a zastaví dostavbu 4. bloku Mochoviec. Situácia nie je ružová ani na trhu s plynom.

Slovensko má plán B v energetike. Znamená to, že štát môže za určitých podmienok nariadiť, komu a za koľko bude dodávať znárodnené energie. Poslanci v parlamente schválili kľúčové zákony v energetike, ktoré posilnia práve takúto úlohu štátu.

Treba pripomenúť, že štát sa týmto pripravuje na najhorší scenár a krízové opatrenie nemusí spustiť. Minister hospodárstva Karel Hirman viackrát zopakoval, že treba byť pripravený, aj keď je to len krajné riešenie. Slovensko chce v prvom rade hľadať riešenia energokrízy na celoeurópskej úrovni.

Slovenské elektrárne varujú, že prípadné spustenie plánu B poženie firmu do krachu a zastaví dostavbu 4. bloku Mochoviec.

Situácia nie je ružová ani na trhu s plynom. Ovplyvnili ju predovšetkým dve udalosti. Prvou sú veľké poškodenia počas pár hodín na dvoch plynovodoch Nord Stream 1 a Nord Stream 2, ktoré vedú z Ruska po dne Baltského mora až do Nemecka.

Viacerí európski lídri či úrady tvrdia, že poškodenie plynovodov nie je dôsledkom technickej chyby, ale sabotáže. Druhou udalosťou je hrozba Ruska, že úplne pozastaví dodávky plynu cez územie Ukrajiny. Práve týmto plynovodom Bratstvo smeruje na Slovensko ruský plyn. V dôsledku ruskej hrozby vyskočila cena plynu.

Čo sa deje na trhu s energiami a prečo sú návrhy Európskej komisie pre Slovensko nedostatočné? Denník Pravda pripravil sériu otázok a odpovedí.

1. V akej situácii sa nachádzame?

Pre vysoké ceny energií hrozí slovenskej ekonomike kolaps. Rast cien po ruskej invázii na Ukrajinu môže „zabiť“ našu ekonomiku, ak nedostaneme podporu v miliardách eur z Bruselu. Toto vyhlásil premiér Eduard Heger [v otvorenom rozhovore pre britský ekonomický denník Financial Times](#). Podľa denníka ide zatiaľ o najostrejšie vyjadrenie európskeho predstaviteľa v otázke globálnej energetickej krízy.

Ekonomovia predpovedajú tento a budúci rok prepád reálnych platov, teda očistených o infláciu, Národná banka Slovenska dokonca v roku 2023 predpovedá recesiu. S Hegerovými slovami však kontrastujú predpovede na rok 2024, keď by mali platy predbehnúť infláciu a malo by svať na lepšie časy.

Heger tiež vysvetlil, prečo plán Európskej komisie zaviesť mimoriadnu daň na zisky energopodnikov nebude fungovať aj pre Slovensko. Podľa neho najväčší producenti elektriny na Slovensku urobili pred 12 mesiacmi „drahé“ rozhodnutie o predaji elektriny obchodníkom. Tí ju teraz predávajú naspäť

za pätnásobné ceny. „*Slováci kupujú za 500 eur to, čo predali za 100 eur,*“ vysvetlil.

2. Kde sa tvoria mimoriadne zisky?

Mimoriadne zisky sa netvoria na Slovensku, ale v zahraničí. A to preto, lebo naši výrobcovia elektriny ju predali dávno predtým, ako jej cena na trhoch narástla do extrémnych výšin. V súčasnosti je na stole strop na ceny elektriny za 180 eur za megawatthodinu, naši výrobcovia ju však predávali za oveľa menej. A preto faktom ostáva, že Slovensko takmer nemá koho touto daňou z nadmerných ziskov zdaňovať, a tak by bolo de facto zdanenie veľmi malé. Pôvodný návrh počítal len s tým, že sa to bude týkať krajín, ktoré zarábali na fosílnych palivách. To by sa dotklo zrejme len Slovnaftu. Ak by sa to rozšírilo na celý energetický sektor, spadali by do toho aj Slovenské elektrárne, lenže tie elektrinu predali lacnejšie už dávnejšie.

Analytik Ján Pišta zo spoločnosti PXE vysvetľuje, že na vysokých cenách elektriny teraz zarábajú v EÚ hlavne uhoľné elektrárne. Tie boli úplne odstavené, a tak nemali predanú žiadnu elektrinu dopredu a všetku ju predávajú za aktuálne vysoké ceny. Analytik porovnáva situáciu v Nemecku a na Slovensku. Nemecko teda môže mať vysoký výber dane za nadmerné zisky. Tam spustili uhoľné elektrárne, ktoré už mali byť dávno odstavené. Slovensko by výber z nadmerných ziskov malo veľmi malý, a tak budeme potrebovať solidaritu a prerozdelenie.

Európske výnosy z nadmerného zisku v objeme 140 miliárd je preto podľa premiéra potrebné rovnomerne rozdeliť medzi všetky členské krajiny. Slovensko by si tak prišlo na 1,5 miliardy. Ďalších päť miliárd chce Slovensko získať z nevyužitých eurofondov, ktoré by sa použili na kompenzácie podnikom.

3. Čo sa teraz bude diať?

O návrhoch na zavedenie poplatkov z mimoriadnych ziskov energofiriem budú rokovať ministri energetiky EÚ na stretnutí už tento piatok. Premiér Eduard Heger však pripustil, že Slovensko môže byť prehlasované.

Zároveň minister hospodárstva Karel Hirman spolu s ďalšími 13 ministrami pre energetiku členských štátov poslali otvorený list eurokomisárke Kadri Simson s výzvou na zastropovanie veľkoobchodnej ceny zemného plynu. Výrazne stúpajúce ceny zemného plynu podľa nich ovplyvňujú i ceny elektrickej energie na európskom trhu. Na základe toho požadujú spoločný postup únie a schválenie legislatívy v rámci spoločného trhu. Slovenská delegácia na čele s Karlom Hirmanom odletela do Bruselu už v stredu popoludní.

4. O čom je plán B v energetike?

Ak sa nepodarí nájsť spoločné európske riešenie, Slovensko bude podľa premiéra nútené znárodniť dodávky elektriny v krajine. Práve schválená legislatíva tento krok štátu umožňuje. Prostredníctvom všeobecného hospodárskeho záujmu a stavu núdze v energetike bude môcť štát zabrániť negatívnemu vplyvu vysokého nárastu cien elektriny a plynu na najzraniteľnejších odberateľov. Doteraz mohol zasiahnuť štát cez všeobecný hospodársky záujem len na základe technických porúch. Teraz to môže urobiť aj na základe enormného rastu cien energetických komodít. Stav núdze v energetike bude môcť vyhlásiť vláda na základe návrhu ministerstva hospodárstva.

Pozmeňovací návrh, ktorý takisto schválil parlament, hovorí, že núdzový stav možno vyhlásiť maximálne na 180 dní, v prípade jeho predĺženia musí vysloviť súhlas parlament. Ak by štát k tomuto kroku musel pristúpiť, znamenalo by to, že by presne určoval, komu a za koľko by znárodnenú elektrinu poskytoval. Výrobcom elektriny by tak vznikali oprávnené náklady, ktoré by im štát

uhrádzal.

Analytik Boris Tomčiak zo spoločnosti Finlord upozorňuje, že novým zákonom by vláda prakticky prebrala kontrolu nad predajom elektrickej energie Slovenských elektrární, pritom by však nemala informácie o ostatných procesoch v spoločnosti, ako je napríklad spomínané financovanie. Ako ďalej vysvetľuje, takéto nastavenie nemôže v žiadnom prípade fungovať a ide ešte o horší mechanizmus, ako je znárodnenie. Pritom by podľa neho aspoň vláda dosadila svoj manažment do spoločnosti, ktorý by mal kompletne informácie.

„Zákon výrazne zvyšuje riziko splatenia úverov a banky toto zvýšené riziko zakomponujú do svojej vyjednávacjej pozície. Môžu zvýšiť úrokové náklady či sprísniť podmienky splatenia úverov. V najhoršom prípade môžu odmietnuť poskytnúť nové úvery a elektrárne by sa dostali do veľkých problémov s peňažným tokom,“ tvrdí pre Pravdu Tomčiak.

5. Hrozí Slovenským elektrárnám krach?

Slovenské elektrárne odštartovali začiatkom septembra uvádzanie tretieho bloku Mochoviec do prevádzky. V súčasnosti sa robia testy reaktora a testy fyzikálneho spúšťania, ktoré budú trvať šesť týždňov. V ďalšej fáze takzvaného energetického spúšťania sa postupne zvyšuje výkon reaktora. Ak všetko pôjde podľa plánu, slovenské domácnosti by mohli dostať prvú elektrinu začiatkom roka, keď blok nabehne do výroby.

Podľa generálneho riaditeľa Branislava Strýčka elektrárne vyrobia 20,8 terawatthodiny (TWH) elektriny. Z toho 6,15 TWH prisľúbili slovenským domácnostiam, 3,8 TWH predali na slovenský trh a zvyšných viac ako 10 TWH predali zahraničným klientom v Nemecku, Česku a Maďarsku. Vláda chce teda novým zákonom získať dosah aj na elektrinu, ktorá je už dávno predaná.

„Keď sa vláda rozhodne, bude môcť zobrať produkt, ktorý niekto vyrobí, aj pokiaľ ho už predal, a za ceny, o ktorých sama rozhodne,“ vysvetlil na stretnutí s novinármi Strýček. **„S takýmto zákonom už nezískame žiadne úvery, žiadna banka nás nezafinancuje,“** dodal.

Slovenské elektrárne sú najväčším výrobcom elektriny na Slovensku. Vyše 64,3 percenta všetkej elektriny vyrobenej na Slovensku je zo Slovenských elektrární. Elektrina, ktorú dodávajú do siete, pokrýva približne 60 percent spotreby krajiny. V súčasnosti čakajú na dokončenie 3. a 4. blok atómovej elektrárne Mochovce, vďaka ktorým sa krajina stane exportérom elektriny.

Štát vlastní v spoločnosti tretinový podiel. Zvyšok majú súkromníci. Na jednej strane český holding EPH miliardára Petra Křestinského a jeho slovenského spoločníka Patrika Tkáča. Okrem nich má podiel aj taliansky koncern Enel. Práve ten poslal do médií stanovisko, v ktorom píše, že chápe vážnosť situácie a rozumie snahe vlády nájsť riešenia. Upozorňuje však, že energetická legislatíva, ktorú v utorok schválil parlament, môže priniesť pre elektrárne neúnosnú finančnú záťaž, teda neschopnosť plniť existujúce úvery a zmluvy, a teda konkrétne riziko platobnej neschopnosti a bankrotu.

Šéf rezortu hospodárstva zareagoval, že za zlú finančnú situáciu si môžu elektrárne samy. **„Možné finančné problémy Slovenských elektrární môžu byť dôsledkom nesprávnych manažérskych rozhodnutí, avšak nie v dôsledku parlamentom prijatých opatrení, ktoré nemusia byť realizované,“** napísal v stanovisku.

6. Zhodil minister Hirman Sulík model zo stola?

Exminister hospodárstva Richard Sulík (SaS) odchádzal z rezortu so slovami, že novému ministrovi necháva opatrenia v boji proti drahým energiám na striebornom podnose. Sulíkova motivačný návrh počítal s tým, že kto ušetrí 15 percent spotreby elektriny, bude mať celú spotrebu elektriny za zastropované ceny. Spotreba elektriny by sa mala porovnávať s rokom 2020, prípadne s rokom 2021.

Už vtedy viacerí odborníci upozorňovali na to, že takéto riešenie je nerealizovateľné. Rovnako sa k tomu stavia aj minister Hirman, ktorý Sulíkova model odmietol. **„Určite nebude platiť ten systém, ako ho nastavil Richard Sulík,“** povedal. **„Ja ako energetik viem, že kontrolovať spotrebu elektriny pre každú domácnosť je nemožné. Postupovať v praxi podľa ročných účtov jej spotreby je nereálne a nespravodlivé,“** uviedol v relácii Na telo na Markíze.

7. Aké budú faktúry za energie?

Kolko budú naozaj ľudia platiť za elektrinu, plyn a teplo, sa rozhodne až na konci roka, keď Úrad pre reguláciu sieťových odvetví vydá finálne cenníky. Vládni predstavitelia upokojujú, že nárasty nebudú extrémne, no určite si ľudia priplatia. V závislosti od toho, ako vykurujú a využívajú elektrinu a plyn, účty budú vyššie o desiatky až stovky eur za rok.

Rezort financií odhaduje, že v roku 2023 najviac narastie cena za teplo – až o 130 percent. Čo sa týka cien za elektrinu, ak sa uplatní memorandum so Slovenskými elektrárňami, odhadujú narast o 40 percent. Ak by však nedošlo k úspore domácností, ceny by boli ešte vyššie.

„Scenár vyšších cien energií počíta s nárastom ceny elektriny až o 75 %, čo zodpovedá predpokladu, že domácnosti neznížia spotrebu elektriny,“ konštatujú ekonómovia. Bez kompenzačných opatrení by boli ceny elektriny pri súčasnom regulačnom rámci v budúcom roku vyššie približne o 400 percent. Ceny plynu by mali rásť priemerne o 60 percent.

Autor: Tomáš Bakoš

ZDROJ: pravda.sk